కారణం

మల్లాది రామకృష్ణ శాస్త్రి

౧

ఆ అమ్మాయిని భర్త వదిలి వేశాడని ఊళ్లో అందరూ చెప్పుకుంటున్నారు.

చదువుకున్నదీ, చక్కందీ, అయిన యింట పుట్టిన పిల్లా, ఒకరిచేత వేలు వంపించుకోకుండా, అదుపు, ఆజ్ఞలో ఉండి అన్నాళ్లూ మంచి కాపురం చేస్తున్న భార్యను, అమాంతం, అతను, ఎందుకు వదిలి పెట్టేశాడో?

ఎందుకో—అదే ఎవరికీ తెలియు లేదు.

ఇరుగు పొరుగు వాళ్లెవరైనా, ఆ అమ్మాయి తండ్రిని, 'ఏమిటండీ, బాబుగారూ! సంగతి?' అంటారా ఎవరికి తోచినట్లు వాళ్లు చెప్పుకుంటున్నారు, నిజం మట్టుకు—' యింకా మాటపూర్తిగా అడగక ముందే, ఆయన కళ్లనీళ్లు పర్యంతమై, 'అయి, నాయనా! మా యింటి గొడవ తలపెట్టుకోకండి. మా ప్రారబ్ధము మాది.' అని తల వంచుకు వెళ్లేవాడు. ఇక ఆయినను కదిలిస్తే బాగుండదని, 'ఉత్తమ బ్రాహ్మణుడు ఎంత క్షోభపడుతున్నాడో పాపం!' అనుకుంటూ, ఎవరి దోవను వాళ్లు వెడిపోయేవారు, అక్కడ చేరిన వాళ్లంతా, వచ్చినప్పుడు ఎంత తెలుసో, వెళ్లేటప్పుడూ అస్థితిలోనే ఉండేవాళ్లు.

పోనీ, ఆడవాళ్ల దగ్గర మాట దాగదు కదా, ఆమె అయినా—అంటే ఆ అమ్మాయి తల్లి—ఏమన్నా బయట పెడుతుందేమో నంటే ఎక్కడాలేని ధీరత్వంతో, నోరు విప్పితే, ఎక్కడ ముత్యాలు రాలిపోతాయో అన్నట్టు ఉండేది.

ఇక మిగిలింది ఆ అమ్మాయి.

'ఏమే కాముడూ! ఏమిటే యీ చిన్నతనం చేష్టలు? ఆనాటి కాముడు వచ్చినకొద్దీ మరీ మతిపోతూ ఉందా, ఏమిటి? అందరిచేత అవుననిపించుకుంటున్న దానవు. యిప్పుడీ కర్మమేమిటే!—ఏమాటా చెప్పకుండా అల్లా బెల్లంకొట్టిన రాయిలాగా, ఊం అం అనకుండా ఉంటే ఎట్లానే—'

అని మనసుపట్టలేక, ఏ ముసలమ్మయినా నిర్బంధపెట్టి అడిగినా, కాముడు కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుని, అంతలో నవ్వు తెచ్చుకుని 'ఎందుకులే యిప్పుడు ఆ సొదంతా?' అంటూ లోపలికి పారిపోయేది.

ఉమాపతి—కామమ్మ భర్త—అసలే ఎవరికీ కనబడటం మానేశాడు.

ఎవరిదో తప్పు ఎల్లా తెలుస్తుంది?

౨

పెళ్లి అయిన ఏడాదికే కామమ్మ కాపురానికి వెళ్లింది. అప్పటికి పదునాలుగేండ్లన్నా నిండ లేదు. అర్థం, శుభం, తెలియని అయినాసరే, సహధర్మచారిణి అన్నమాట సార్థకం చేయాలని, ఉమాపతితో చెన్నపట్నం పంపించేశారు వాళ్లవాళ్లు.

ఆవిషయంలో ఆఅమ్మాయి తల్లి చాలా పట్టుపట్టింది. పాపం, ఆ బ్రాహ్మణునికి కూతుర్ని అప్పుడే కాపురానికి పంపించడం ఎంత యిష్టంలేదో, ఉమాపతికి కూడా అంత చిన్నపిల్లను తనతో పాటుగూడ తీసుకునివెళ్లి కాపురం పెట్టి చదువు చెడగొట్టుకోవాలని ఎన్నడూ లేదు. ఏ రెండేళ్లకో తాను ప్రయోజకుడైన తరువాత భార్యను తీసుకువెళ్లి సుఖపడవచ్చుననుకునేవాడు — కాని ఆడవాళ్ల ఆలోచన వేరు. అందులో ఆ అమ్మాయి తల్లి దదాక మశం. తనకు తోచింది చేయడమే ప్రధానం గాని, ఎవరి మాటా, చివరకు కాయిన నన్నా, లక్ష్యపెట్టేదికాదు, ఆవిడ. కూతుర్ని తక్షణం, మొగుడు దగ్గరకు తరిమి వేయాలని పూనుకుంది. కూతురూ, అల్లుడూ రైలుకు వెళ్లేదాకా నిద్రపోయింది కాదు.

కామమ్మ తల్లి చాలా విపరీతం మనిషి. కూతురంటే ఎంతో ప్రేమ. ఇక ఆ ప్రేమకు, గారాబానికి, అంతులేదు, సాటిలేదు. ఎంతప్రేమగా ఉండేదో, కోపం వస్తే, అంత ఉద్రేకమూ చూపించేది. ముద్దు చేసినప్పుడు కాలి కక్కింద కోవడం, కోపం వచ్చినప్పుడు చావ చితుక కొట్టడం......తల్లి పోషణలో కాముడుకి పనిపాటా అబ్బక పోయినా, ఒళ్లు గట్టిపడ్డది. తగని సహనం అబ్బింది.

ఎందుకో, ఒకనాడు ఉన్నట్టుగా ఉండి కూతురి మీద పట్టరానంత కోపం వచ్చేసింది ఆమెకి. కొట్టడంతో, తిట్టడంతో, తృప్తి పొందలేదు. 'నీవు తక్షణంవచ్చి నీ భార్యను తీసుకువెళ్ల వలసింది. ఈడొచ్చిన పిల్లను యింట్లో పెట్టుకుని కూర్చుంటే, చూసినవాళ్లందరూ తలొక మాటా అంటున్నారు. నీవు చదువుకుంటున్న వాడవు. వేరే విస్తరించి వ్రాయాలిసిన పనిలేదు. వెంటనే బయలుదేరి వస్తావని అనుకుంటూన్నాము. లేకపోతే మేమే నీ భార్యను తీసుకువచ్చి అప్పగించి వెడతాము. ఏది మర్యాదో బాగా ఆలోచించ వలెను.' అని, ఆయన పేరుపెట్టి అల్లుడికి ఉత్తరం వ్రాయించింది.

ఆయన ఎన్నోవిధాల బ్రతిమాలుకున్నాడు. చివరకు సన్యసిస్తానన్నాడు.

'మీరు సన్యాసులూ కావద్దు, బైరాగులూ కావద్దు, మాఅమ్మ కడుపు మాడ్చుకుని నేనే పోతాను, అప్పుడు సుఖంగా కూతుర్ని పెట్టుకుని కులుకుతూ కూర్చుందురు కాని; నన్ను భరించడానికి ఆ గంగాభవానమ్మ తల్లి ఉంది, ప్రాణం పుట్టెడా తట్టెడా, నాలుగు మునకలు వేసేటప్పటికి నా కష్టం కాస్తా తీరిపోతుంది, అని, ఇంకా ఏమేమో, నానా మాటలూ అన్నది. ఆయన, తనకు మీరిపోయింది, లాభంలేదని, భగవంతుడిమీద భారంవేసి ఊరుకున్నాడు.

కామమ్మ తల్లిని అడిగింది. 'అమ్మా! నాకు వంట చేతకాదే, నేను ఒక్కర్తెనూ వెళ్ళి అక్కడ ఉండలేను. యిప్పుడే పంపించవద్దే' అని.

'నీకేం పోయేకాలం వచ్చిందే. మొగుణ్ణి వదిలిపెట్టి యిక్కడ కూర్చుని కులుకుతూంటా మనుకున్నావూ? నీతోటివాళ్లంతా బిడ్డా, పాపా కంటూ ఎన్నాళ్లనుంచో కాపురం చేస్తూంటే నీవు నావంశానికి అప్రతిష్ఠ తెస్తావుటే? నీఅబ్బలూ, మీనాన్న అబ్బలూ పొగనిస్తానను కున్నావే, మొహం గోడు విరిచి ముంతలనారేస్తా, జాగ్రత్త! పిచ్చిపిచ్చివేషాలు వేశావంటే మూతి!' కామమ్మ మళ్లా నోరెత్తలేదు. తల్లి ఎదుట నిలువ లేదు.

ఉమాపతి వచ్చాడు.

'మానాయనా! నాకు నచ్చినవాడవోయ్. బుద్ధిమంతుడవు' అంది, ఆమె.

అతడు ముఖం చిట్లించుకుని వెళ్ళి పోయినాడు. కాముడూ, అతనూ రైలుకు వెళ్లబోతూన్నప్పుడు,

'అత్తగారూ! మీరు మాకు తీరని అపకారం చేశారండీ. మాసుఖం ఆలోచించినట్లైతే, ఈ మాదిరిగా యిబ్బంది పెట్టరు. అన్నాడు, ఉమాపతి.

అతన్ని అమాంతం మింగేదామన్న కోపమంతా ఒక్కచూపులో మెరిపించి, పళ్లుకొరుకుతూ ఆమె ఫెళ్లున తలుపు వేసుకున్నది.

మట్టుపట్టు, మారు పల్కనవా రంతా, వెళ్లి పోయినారు.

ఆయన, కూతురూ, అల్లుడుతో స్టేషనుదాకా వెళ్ళాడు. రైలు కదిలేదాకా, ఏమి మాట్లాడకుండా వాళ్ల బండిలో కూర్చున్నాడు చివరకి దిగుతూ, కూతురిని కౌగలించుకుని రెండునిమిషాలు చూసి, కాముడూ! అన్నాడు. ఆ గొంతులో గాద్గదికం, కళ్ళల్లో నీళ్ళు, కనబడ్డాయి. 'నాన్నా!', తండ్రి భుజంమీద కాముడు చేయి వేసింది. ఆయన తలవంచుకుని యింటికి వచ్చేశాడు

అప్పటికీ, ఆమెకు, అల్లుడిమీద కాముడిమీద, కోపం తగ్గలేదు

3

డిసెంబరు శెలవులలో ఆమె చెన్నపట్నం వెళ్లింది.

కాముడు తల్లిని చూసి చాలా సంతోషించింది. ఉమాపతి కూడా ఎంతో మర్యాద చేశాడు.

'వస్తావని ముందుగా ఉత్తరం అన్నా వ్రాయించక పోయినావా, అమ్మా?', అంది, కాముడు తల్లిని.

'ఏమో, నేను మట్టుకు అనుకున్నానా, వస్తానని; నిన్న ప్రొద్దున మా చిట్టి తల్లిని చూడాలని బుద్ధి పుట్టింది. సాయంత్రం బయలుదేరి వచ్చాను.'

ఉమాపతి కూడా అక్కడే నిలుచున్నాడు. అతడు నవ్వాడు.

'ఎందుకయ్యా అంత నవ్వు. పెద్దవాళ్లని చూస్తే వేళాకోళమా?', అంది, ఆమె

లేదండీ. మీరు పెద్దవాళ్ళయినా, తొందర తగ్గలేదు, అని నవ్వు వచ్చింది—అని మళ్లీ నవ్వాడు.

ఆమెకు, కోపం వచ్చింది.

'ఆయన మాటలకేమిలే, లోపలికి వచ్చి భోజనం చేయి, స్నానం చేసిరా' అని ఉమాపతికి 'ఊరుకో' మ్మని కనుసైగ చేసి, తల్లిని లోపలికి తీసుకు వెళ్లిపోయింది, కాముడు.

మరునాడు, పార్కులో, జంతువులని చూపించడానికి ఉమాపతి అత్తగారిని తీసుకువెళ్లాడు కాముడు బదులు రానని తరువాత వెళ్లింది.

'అదేమిటే అమ్మాయీ! అని ఒక చిన్న బోనులో ఏదో జంతువును చూపించి అడిగింది ఆమె. కాముడు ప్రక్కబల్లమీద పేరుచదివి 'కాంగార్' అన్నది.

ఉమాపతి చప్పున అందుకుని—

'కాదు, అత్తగారూ...'

ఆమెకు ఎక్కడలేని కోపమూ వచ్చింది.

'అవును నాయినా, మీ యింటికి రావడము నాదే బుద్ధితక్కువ. అంత ఎగతాళా?— అయినా, పరువూ మర్యాదా తెలియని వాళ్లయింటికి రాకూడదు.' అని పెద్దపెట్టున రాగాలు మొదలు పెట్టింది.

'అయ్యో! మీరు పొరబడుతున్నారండీ. మీ అమ్మాయి చెప్పినపేరు, సరికాదని నేను చెప్పబోతున్నాను. మీరు పూర్తిగా వినకుండా తప్పుగా అర్థం చేసుకుని—'

'నాదేతప్పు— తప్పుకాదూమరి, నిక్షేపంలాంటి పిల్లను నీ చేతులో పెట్టి నిన్నొక యింటివాణ్ణి చేసి, నీవు సుఖపడుతూంటే చూసి సంతోషించడం కూడా తప్పే! నీవు ఎంత చదువుకున్న వాడివైనా, నేనెంత తెలివి తక్కువదాన్నైనా, అంత మాత్రం కనుక్కోలేనూ! అను నాయనా, అను! అత్తగారిని పట్టుకుని, కోతి, కొండముచ్చూ—అను'—

'అమ్మా చెపితే వినిపించుకోకుండా ఎందుకీ వాదనంతా?' అని కాముడు తల్లిని సమాధాన పరచబోయింది.

'అవునమ్మా! అయినా నీవు వేరే కాదూ? ఎంత పెంచినా మా మీద ఎందుకుంటుందీ నీకు?' అని కూతురిమీద మొదలు పెట్టింది.

తల్లికోపం తీరడానికీ, ఒకమారు చూడడానికి కాముడు కూడా బయలుదేరింది. ఉమాపతి వాళ్లను రైలులో ఎక్కించి తన స్నేహితులని సాయమిచ్చి పంపాడు.

కూతుర్ని తిరిగి పంపడానికి ఎన్నో తిప్పలు పెట్టింది. చివరకాతడు ప్రాణాలు విసిగి ఊరుకున్న తరువాత ఆమెకు యిష్టంవచ్చి నప్పుడు పంపించింది.

కాముడు ఉమాపతితో ఒట్టువేసుకుంది, ఇక ఎప్పుడూ పుట్టింటికి వెళ్లనని.

'మా నాన్నని చాలా వేధిస్తూందండీ మా అమ్మ' అన్నది, చాలా విచారంతో.

'పోనీ, అయిన కూడా మనదగ్గరవచ్చి నాలుగు రోజులు ఉంటాడేమో'

'ఆవిడ ఒప్పుకుంటేనా?'

'అయినా రమ్మని వ్రాయి. తరువాత చూద్దాము.'

కాముడు తండ్రికి ఉత్తరము వ్రాసింది. రెండు మూడు రోజులకు 'మీతల్లికి చాలా జబ్బుగ ఉంది జీవించను, అమ్మాయిని పిలిపించ మంటూంది. నీవూ, ఉమాపతి తక్షణం బయలుదేరి వస్తేనే కాని, చూపైనా అందదేమోనను కుంటూన్నది' అని ఉత్తరం వచ్చింది.

ఆ ఆతుర్దాతో, కాముడు ఒట్టుసంగతి మరచి పోయింది. ఉమాపతి జ్ఞాపకమూ చేయలేదు.

ఇద్దరూ బండి దిగేటప్పటికి, ఆమె గుమ్మంలో నిలుచుని ఉంది.

'అమ్మా!' అని కాముడు తల్లిని కౌగలించుకుంది.

'ఒంట్లో ఎలా ఉందండీ' అని ఉమాపతి అడిగాడు.

'ఏమో నాయినా, బ్రతుకుతా ననుకోలేదు. ఇంత మట్టుకు దైవకటాక్షం వల్ల—'

ఉమాపతి నవ్వాడు.

రెండురోజుల తరువాత ఉమాపతి వెన్నెట్లో బయటపడుకుని ఉండగా, కాముడు చప్పుడు చేయకుండా వచ్చి మంచంమీద కూర్చుని, మెల్లిగా 'ఏమండోయి!' అంది.

అతడు 'ఏం?' అన్నట్టు తలఊపాడు.

'నిమ్మళంగా మాట్లాడండి:—మళ్లా పెద్ద చిక్కువచ్చింది, అమ్మకి మీ మీద ఎందుకో అంతకసి? నన్ను తనయిష్టం వచ్చినట్టుగా, తీసుకువచ్చి, పంపిస్తూ మిమ్మల్ని యిబ్బంది పెడుతూంటే, మీరు లొంగి ఆమెకు అనుగులకి మనుగులొత్తుతారేమో ననుకుంటూంది. అయినా నేను బుద్ధి తక్కువవాన్ని ఏమంటే ఏం అఘాయిత్యం చేస్తుందోనని, తా నాడినదల్లా ఆట, పాడినదల్లా పాటగా, పోనీ ఎందుకని ఊరుకుంటే మరీ వేధిస్తూంది. ఇప్పుడు నన్ను మీ వెంట వెళ్లవద్దంటూంది.—వెళ్లితే—,

'పోనీ రామాక!'

'మీదంతా మరీచోద్యం లేస్తూరూ! రాక ఏంచేయను?'

'మీఅమ్మ ముద్దుముచ్చటా తీర్చి, తరువాత—,

'మీరూ నేనూ ఒకచోట ఉంటే చూడటం ముచ్చటా? లేక మిమ్మల్ని నన్ను ఏడిపించడం ముచ్చటా!'

'ఆమెకు అదిముచ్చట'

'అయితే మానిపిద్దాం'

'మీనాన్న ఏమంటాడు!'

'ఏమంటాడు! అమ్మమాటకు ఎదురు చెప్పలేక కుమిలి పోతున్నాడు. మనని పెట్టే తిప్పలన్నీ చూస్తూ కూడా ఏమీ చేయలేకుండా ఉన్నాడు.'

'అసలు మీఅమ్మది ఏమిటాతత్త్వం?'

'మరేమీలేదు. చేదస్తంలో రంగరించిన మొండితనం. చిన్నప్పటి మంకుతనం యింకా విడిచిపెట్టలేదు— నామీద ప్రేమే యీవిధంగా పరిణమించిం దనుకోండి. అదే పిచ్చిగా మారింది ఆవిడకూ సంతోషంలేదు. మనకూ సుఖంలేదు.

''ఎట్లా మంచిదోవకు తెచ్చేవిధం ఆమెని?''

''చెప్పుతాను. చేస్తారా?''

'తప్పకుండా!'

'సరీగా ఆలోచించుకోండి.'

'మాట తప్పను'

'అయితే—నన్నువదిలి పెట్టేయండి!'

'ఊహుం—అది తప్పు'

'తప్పితే ఉపాయంలేదు!'

'ఏం చిత్రంగా మాట్లాడుతావు! నిన్ను వదిలిపెడితే మీ అమ్మ మతం మారుతుందీ? అప్పుడు నేనేంకాను! ఆవిడ ఎల్లకాలం అలాగే ఉంటది— మనమిద్దరం చెప్పకుండా వెళ్లిపోదాం—రా—'

'నేనూ అన్నీ ఆలోచించాను. నేను చెప్పకుండా, తనకు యిష్టంలేకుండా, వెళితే, భావిలో పడతానంది. అన్నంత పని చేసి తీరుతుంది—ఆమె తెలివి తక్కువది

కాని, అదంతా గడుసు తనంకాదు—'

ఏ తనం అంటే నేను—అందుచేత'

'మునుపు ఇదివరకు ఆమెకు సలాంలు చేస్తూ, గౌర విస్తూంటే నా త్రిక్కుతూంది. మీరు తిరగబడితే, చెప్పి నట్లుగా ఉంటుంది'

'సరే! ఏం చేయ మంటావు?'

'తల్లి తీసుకు వెళ్తానని చెప్పండి.—సరే తెలి సిందే కదా! యిప్పుడు కాదంటుంది? అక్కడే నుంచి, మీకు పెద్దకొట్టున తేరిక లేక, యీ పెండ్లాం నాకు అక్క ర్లేదు. ఇన్నాళ్లనుంచీ మీరు పెట్టే తిప్పల్ని సహించాను. ఇక ఉండలేను. మీకూతుర్ని మీరొక్క నే చూసుకోండి'— అని, నావేపు చూసి, ఇన్నాళ్లకు కాపీడ వదిలిపోయింది. పద్మ, అని ఇల్లెక్కింది. నేనుకూడా పది హేను రోజులు యిక్కడ అమ్మని చూడరావాలి. నా కోసం వారు చేశా రు. ఆయిన ఎవరినన్నా మళ్లా పెళ్లి చేసుకుని సుఖంగా ఉంటారు. నా కర్మం——! అని. ఊళ్లో అందరూ ఎవరికి తోచినట్లు వాళ్లు చెప్పుకుంటారు. నేనేమీ మా ట్లాడను—,

'తరువాత?'

'ఏముందీ అప్పటికి అమ్మకి తెలివి వస్తుంది ఇంటి లో నాన్నకూడా ఎదురుతిరిగి, కాశీకెళ్లి పోతానని కూ ర్చుంటాడు'

'నిజంగానా మీ నాన్నకూడా ఇదంతా చెపు తావా?'

'ఆ. అయిన యిష్టం మీదనే యీ నాటకమంతా ఆడబోయేది. తరువాత, అమ్మనూ, నాన్ననూ, వెంట బెట్టుకుని వస్తాను. వాళ్లు, కాశీకి, రామేశ్వరమూ వెళ్తారు. మనం—'

'మనం, వెంగళప్పల్లాగ ఒక్క నెలరోజుల్లు ఉం డి వద్దాం!'

౪

మరునాడు, రోజంతా కామేశం ఉమాపతికి కనబడనే లేదు.

అయిదున్నర దాటింది. పెట్టెలు బండిలో ఎక్కిం చి, భార్యను రమ్మని పిలిచాడు, ఉమాపతి.

'అదికూడా ఎక్కడికి? ఇప్పుడు?' అన్నది, ఆమె.

'ఎక్కడికా. నీ పుట్టింటికి!'

'తరువాత పంపిస్తారా. ఏం రావడం, ఏం వెళ్ల డం పట్టుమని పదిరోజులున్నా ఉండనివ్వరు గదా ఒక్కమాటైనా? ఇప్పుడుమించిపోయిందా ఏం? అదివచ్చి ఏం చేస్తుంది?'

'నాకు యిక్కడ ఏం చేస్తుంది?'

మరి నేనేమనుకుంటున్నారు, మాటలు? పుట్టింట నాలుగు రోజులపాటు ఉండనియరు. ఎప్పుడూ అలాగే! ఏసామ్మంతా పనిలోయినట్టు గుంజుకుంటారేం?

'నాకు చాలా యిబ్బంది, ఒంటిగా ఉండలేను'

'అయితే ఇదివరకల్లానో?'

'అత్తగారూ! అనవసరంగా అక్కర్లేనిమాటలు మాట్లాడబోకండి. నా భార్యను నా యింట పంపుతారా, లేదా?'

'పెండ్లాడింతర్వాత తెలుస్తూ ఏలాగైతేనేం భార్యని— నేనుంచి, ఇక ఎవరికి భార్యయైతేను, కాపురం చేయడం లేదు!'

'పంపు తారా లేదా?'

'ఏం అంతేపట్టుకు వచ్చారేం?'

'నాకు ఇన్నిమాటలు అక్కర్లేదు. పంపుతారా లేదా?'

'ఇప్పుడు కాదు. పదిరోజులుపోని ఏమవుతుందండి?'

'ఇప్పుడు కాదు, అయితే ఎప్పుడు కాదు. మీ అమ్మాయిని మీరే ఉంచుకోండి!'

'ఇదుగో! నోటికి వచ్చినట్టల్లా అంటున్నావా! ఏమిటా పిల్లు తెలియనిమాటల్లు? పొరుగేఉంచుకుంటాము, మావిల్ల మాకు చేసు కాదులే! నీదగ్గర చాకిరీచేయడంకన్న'—

'ఏమిటండీ. ఊరుకున్నాకొద్దీ మరీమరీ పోతున్నారు. ఇన్నాళ్లనుంచి [illegible] [illegible]. వస్తూ మీరు పెడుతున్న తిప్పలే నా పెద్దమనుష్యులలో చెప్పండి. ఏమంటారో! యిప్పటికి నా కష్టాలన్నీ తీరిపోయినాయి. పోండి! మీకూ మీకూ ఒక [illegible]'

ఉమాపతి బండిలో ఎక్కి వెళ్లిపోయినాడు. ఆయన అరుగుమీదనే, [illegible] [illegible]. భార్యనూ, వారించలేదు, అల్లుడితో మాటాడలేదు.

ఆమె ఉమాపతి బండి ఎక్కి వెళ్లిపోగానే, ముఖాని [illegible] [illegible] దుఃఖిస్తున్న కొమార్తెని లోపలికి లాక్కుని తలుపు వేసింది.

'ఎక్కడికి పోతాడు! [illegible] వస్తాడు.' అని లోపలనుంచి ఆమెగొంతు వినబడ్డది.

* * * * *

ఆ అమ్మాయి భర్త వదిలేశాడని ఊళ్లో అందరూ చెప్పుకుంటున్నారు.

సంతాపము

యడ్లపాటి వేంకట సుబ్బా రావు, బి. ఏ.

హా! ప్రదయ సంతాప మింతేని పదిల పడదు
మరచి పోవుద మన్నను మరపు రాదు
భృంగ రాజమ! నీ కట్టి మృత్యు వకట
సంభవించెను! నాదు దౌష్ట్యంబు కతన.

సీ. బాల భాస్కర [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] కోరకము అందు
స్వేచ్ఛా [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] నిర్గమన మగుచు
తన్మయ [illegible] గీతారావ [illegible]
ఝంకార [illegible] [illegible] [illegible]
బహు విధోదంచిత భ్రమణ లీలా గతి
[illegible] [illegible] [illegible] మగుచు

తే. గీ. అస్మదీయ గృహాంగణ మందు లలిత
రీతి జరియించు నిన్ను నా చేత నున్న
ఉత్తరీయంపు కొంగున నుసురు పాయ
గొట్టి నట్టి మహా పాతకుండ నేను.